

Arriane ile Oğlu Arrianus'un Mezarı Nikomedia'da Yeni Bir Nekropolis

*The Grave of Arriane and Her Son Arrianus
A New Necropolis in Nicomedia*

Hüseyin Sami ÖZTÜRK

 <https://orcid.org/0000-0002-4366-1277>

Rıdvan GÖLCÜK

 <https://orcid.org/0000-0001-8683-0707>

Kemal ÇIBUK

 <https://orcid.org/0000-0002-4188-5963>

The entire contents of this journal, *Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies*, is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Phaselis* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies is a peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Issue IV: January-December 2018). At the end of December 2018 the year's issue is completed and Issue V: January-December 2019 will begin.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Citation H. S. Öztürk, R. Gölcük, K. Çibuk, "Arriane ile Oğlu Arrianus'un Mezarı Nikomedia'da Yeni Bir Nekropolis". *Phaselis* V (2019) 157-160. <http://dx.doi.org/10.18367/Pha.19009>

Received Date: 20.12.2018 | Acceptance Date: 27.05.2019

Online Publication Date: 17.06.2019

Editing Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Geliş Tarihi: 20.12.2018
Kabul Tarihi: 27.05.2019
Yayın Tarihi: 17.06.2019

PHASELIS

V (2019) 157-160
DOI: 10.18367/Pha.19009
journal.phaselis.org

Arriane ile Oğlu Arrianus'un Mezarı Nikomedia'da Yeni Bir *Nekropolis*

The Grave of Arriane and Her Son Arrianus A New Necropolis in Nicomedia

Hüseyin Sami ÖZTÜRK* - Rıdvan GÖLCÜK** - Kemal ÇİBÜK***

Öz: Bu makalede, Kocaeli'nde (Nikomedeia) bulunmuş bir mezar yazıtı tanıtılmaktadır. Bu mezar yazıtı 2015 yılında, özel bir kazı sırasında bulunmuştur. Daha önce bu alandan dört lahit ve bir mezar yapısı keşfedilmiştir. Şimdiye kadar Mehmet Ali Paşa Mahallesi Zincirlikuyu'da bulunmuş olan lahitler ve mezar yapısı burada bize Nikomedeia'nın bir *nekropolis*'i olduğunu göstermektedir. Yazıtın çevirisi şöyledir: [Ben *falanca*, bu mezarı kendim], *31 yıl 9 ay 12 gün yaşayan eşim Khrestion kızı Arriane ve oğlum Arrianus için (yaptırdım). Ve de önceden (adı) yazılmış olan kişilerin gömülmesinin ardından başka hiç kimsenin (bu mezarı) açmasını istemiyorum. Eğer birisi önceden yazılı olanlara karşı bir şey yaparsa, [- - -] ödeyecektir. Hoşçakalın!*

Anahtar sözcükler: Bithynia, Nikomedeia, *Nekropolis*, Mezar

Abstract: In this article, a funerary inscription found in Kocaeli (Nicomedia) is presented. This funerary inscription has been found in 2015 during a private excavation. Four sarcophagi and a tomb were previously discovered in this area. So far, sarcophagi and a tomb found in Zincirlikuyu of Mehmet Ali Pasha quarter show us that this area must be a necropolis of Nicomedia. The translation of inscription is as following: [I *n.n.* ... built this tomb for myself] and my wife Arriane who lived 31 years, 9 months and 12 days and my son Arrianus. And I don't want anyone else to open (this tomb) after the prior written persons buried. If someone attempts to do something against what is written, s/he shall pay to [- - -]. Farewell!

Keywords: Bithynia, Nicomedia, *Nekropolis*, tomb

Makaleye konu olan yazıt, Kocaeli'nin Merkezi'nde Mehmet Ali Paşa Mahallesi, Mustafa Kırdar Sokak, 3524 ada, 3 parselde 2015 yılındaki bir inşâ faaliyet sırasında *in situ* olarak ortaya çıkan kapaksız bir lahit üzerinde yer almaktadır (Fig 1-2). Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne yapılan bir ihbar sonucu lahit yerinde kontrol edilmiş ve akabinde söz konusu alanda Müze tarafından 20-21 Eylül 2015 tarihlerinde bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Yapılan ilk incelemede lahdin, yüzey toprağının yaklaşık 1 metre altında olduğu saptanmıştır. Kazı sırasında 1 adet kırık ve noksan kandil, 1 adet kırık, parçalı ve noksan gözyaşı şişesi olduğu görülmüştür. Bu amorf durumdaki eserler Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne nakledilmiştir. Lahit mezar içinde

* Doç. Dr. Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, hsoztrk@yahoo.com | <https://orcid.org/0000-0002-4366-1277>

** Arkeolog, Müze Müdürü, Kocaeli Arkeoloji Müzesi, icinede@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0001-8683-0707>

*** Arkeolog, Kocaeli Arkeoloji Müzesi, kemal_cibuk@hotmail.com | <https://orcid.org/0000-0002-4188-5963>

birkaç adet insan kemiği açığa çıkarılmıştır. Yapılan incelemede mezarın devrinde soyguna uğradığı, çıkan kırık ve parçalı eserler ve kemik parçalarından anlaşılmaktadır.

Söz konusu alanda ele geçen Khrestion'un kızının ve onun ailesine ait bu mezar yazıtı, buluntu yerinden ötürü önemlidir. Zira bu alanın hemen yakınında yer alan Zincirlikuyu Cami'nin yanında 1971 yılında yapılan ilk kurtarma kazısında, 2.73 m uzunluğunda, 1.28 m genişliğinde mermerden alınlıklı bir lahit kapağı bulunmuştur (Müze Env. No.: 952 [A.690]). Gene aynı bölgede 1982'de yapılan bir başka kurtarma kazısında yüksekliği 2.15 m, genişliği 2.75 m olan ve *in situ* olarak ele geçen üstü beşik tonozlu olan bir mezar yapısı bulunmuştur (Müze Env. No.: 1201). Şimdi Müze'nin bahçesinde sergilenen ve MS II. yüzyıla tarihlenen mezar yapısından birçok küçük eser de ele geçmiştir.

Fig. 1-2: Yürütülen kazı çalışmaları sonrası ele geçen kapaksız lahit

1984 yılında yapılan bir temel kazısı sırasında ise kumtaşından yapılmış iki tane yazısız kapaklı lahit teknesi bulunmuştur (Müze Env. No.: 1415; 1416). Bu iki lahit de şimdi gene müze bahçesinde sergilenmektedir. İlk kez bu alandan yazıtlı bir lahit ele geçmiş olup, yazıt lahit teknesinin sol yan tarafında yer almaktadır. Bu da bize *nekropolis*'ten geçen yolun yönü hakkında bir fikir vermektedir.

Görüleceği üzere, şimdiye kadar bulunmuş olan 4 lahit ile bir mezar yapısı Mehmet Ali Paşa'daki Zincirlikuyu'nun bir *nekropolis* olduğunu çok açık bir şekilde göstermektedir. Bu alanda ileride yapılacak olan bir kurtarma kazısı, Nikomedeia hakkında önemli birçok bilgiye ulaşmamızı sağlayacaktır¹. Zira daha önce sınırlı olarak yapılan temel ve kurtarma kazıları dahi oldukça zengin bir arkeolojik veri sağlamıştır. Ayrıca, burada birçok yeni mezar yazıtlarına da ulaşmak olası görünmektedir.

Makalemize konu olan yazıt ise şu şekildedir:

Kireçtaşından yapılmış, günümüze sağlam bir şekilde ulaşmış olan bir lahit teknesi. Yazıt teknenin sol yan kenarında kazılmış olup, 7 satırdan oluşmaktadır. Lahit şimdi Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi bahçesinde.

¹ Nikomedia kenti yazıtlarının toplu olarak bir araya getirildiği ilk önemli çalışma S. Şahin tarafından 1973 yılında tamamlanan *Neufunde von antiken Inschriften in Nikomedia (Izmit) und in der Umgebung der Stadt* adlı doktora eseridir. Şimdiye kadar, antik Nikomedia kenti yazıtlarına ilişkin en kapsamlı yayın ise, *Tituli Asia Minoris* serisinden IV,1 fasikül ile çıkan *Tituli Bithyniae*'dir. Bu çalışmada, editör F. K. Dörner aynı zamanda Nikomedia kentinin adının geçtiği antik edebi pasajlara da yer vermiştir. 2011 yılında H. S. Öztürk tarafından Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bir *corpus* çalışması başlatılmış olup, bu çalışma halen devam etmektedir (bk. Öztürk 2016, 115-118).

Buluntu Yeri: Kocaeli ili Merkez ilçesi Mehmet Ali Paşa Mahallesi Mustafa Kırdar Sokak.

Kayıt : H. S. Öztürk – E. Demirhan-Öztürk

Foto : Kemal Çibuk

Kalıp : –

Tarih : MS I.–II. yüzyıl

[-----]

καὶ τῆ συνβίῳ μο^υ Ἀρριανῆ Χρηστίων[ος],

ζησάσῃ ἔτη λα' μη(νός) θ' ἡμέρας ιβ' ☪

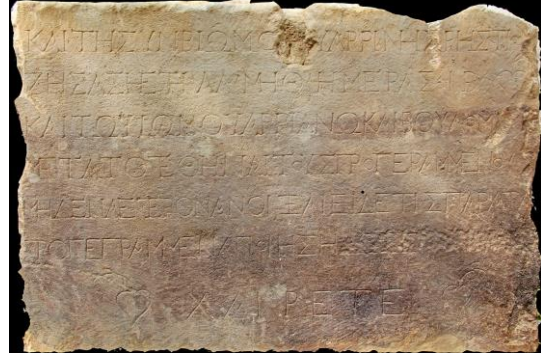
καὶ τῷ υἱῷ μου Ἀρριανῶ καὶ βούλομ[α]ι ☪

4 μῆτα τὸ τεθῆναι τοὺς προγε<γ>ραμζμένους

μηδένα ἕτερον ἀνοῖξει εἰ δέ τις παρὰ τὰ

προγεγραμμένα ποιήσῃ, δώσῃ[ι - -]

☪χαίρετε ☪

4 ΠΡΟΓΕΡΑΜΜΕΝΟΥΣ lapis.

Çeviri: [Ben *falanca*, bu mezarı kendim], 31 yıl 9 ay 12 gün yaşayan eşim Khrestion kızı Arriane ve oğlum Arrianus için (yaptırdım). Ve de önceden yazılmış olan kişilerin gömülmesinin ardından başka hiç kimsenin (bu mezarı) açmasını istemiyorum. Eğer birisi önceden yazılı olanlara karşı bir şey yaparsa, [- -] ödeyecektir. Hoşcakalın!

Str. 1: καὶ'dan anlaşılacağı üzere, yazıtın ilk satırı/satırları lahit kapağı üzerinde olmalıdır. Ancak lahit teknesinin kapağı ele geçmemiştir. Bu nedenle de lahti yaptıran şahsın adı bilinmemektedir.

Str. 1: Ἀρριανή adına hem Bithynia Bölgesi'nde hem de Nikomedia kentinde ilk kez rastlanmaktadır. Bu isim Küçükasya'da şimdilik sadece Karia'daki Stratonikeia (LGPN VB s.v. Ἀρριανή) ile Galatia'daki Ankyra'dan belgelenmektedir (LGPN VC s.v. Ἀρριανή).

Ἀρριανή'nin *masculinum* formu olan Ἀρριανός adına ise Nikomedia'da oldukça sık rastlanmaktadır. Bunun için bk. LGPN VA s.v. Ἀρριανός; TAM IV(1) 41A; 158; 182; 184; 402; Adak - Stauner 2013, 144. Ayrıca, bu adın yazıtlar aracılığıyla Ἀρριανός biçimi de bilinmektedir: TAM IV(1) 7; 256.

Ἀρριανός/Ἀρριανός isminin Bithynia Bölgesi'nde görüldüğü diğer yerler için ayrıca bk. LGPN VA s.v. Ἀρριανός; Öztürk - Kılıç Aslan 2012, 108, no. 14 (Ἀρριανός).

Str. 1: Χρηστίων adı da Nikomedeia ve Bithynia Bölgesi'nde sıkça kullanılan isimlerden biridir. Bu adın görüldüğü yerler için bk. LGPN VA s.v. Χρηστίων.

Str. 6: δώσῃ[ι] kelimesi geçmekte olup; hangi kuruma ne kadar ödeneceğine ilişkin bilgi günümüze ulaşmamıştır. Ancak genel olarak Nikomedia yazıtlarında ceza ödenecek kurum olarak ταμεῖον görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Adak – Stauner 2013 M. Adak – K. Stauner, “Eine Honoratiorenfamilie aus Nikomedeia”. *Gephyra* 10 (2013) 143-151.
- Gephyra* *Gephyra: Zeitschrift für Geschichte und Kulturen des Östliche Mittelmeerraumes – Doğu Akdeniz Bölgesi Eskiçağ Tarihi ve Kùltürlerini Araştırma Dergisi.*
- LGPN VA T. Corsten (ed.), *A Lexicon of Greek Personal Names, Volume VA: Coastal Asia Minor: Pontos to Ionia*. Oxford 2010.
- LGPN VB J. -S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat – F. Marchand (eds.), Associates Editor T. Corsten, *A Lexicon of Greek Personal Names, Volume VB: Coastal Asia Minor: Caria to Cilicia*. Oxford 2013.
- LGPN VC J.-S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat – T. Corsten (eds.), *A Lexicon of Greek Personal Names, Volume VC: Inland Asia Minor*. Oxford 2018.
- Öztürk – Kılıç-Aslan 2012 H. S. Öztürk - S. Kılıç-Aslan, “Nikaia’dan Yeni Yazıtlar II”. *Gephyra* 9 (2012) 101-110.
- Öztürk 2016 H. S. Öztürk, “Kocaeli Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Yazıtları Corpus’u”. Eds. H. Selvi, M. B. Çelik – A. Yeşildal, *Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu-II (Sempozyum Bildirileri, 3-5 Nisan 2015)*. Kocaeli (2016) 115-118.
- TAM IV(1) *Tituli Asiae Minoris, IV: Tituli Bithyniae Linguis Graeca et Latina Conscripti, Fasciculus 1: Paeninsula Bithynica praeter Calchedonem: Nicomedia et ager Nicomedensis cum septentrionali meridianoque litore sinüs Astaceni et cum lacu Sumonensi*. Enarravit F. C. Dörner, adiuvente M.-B. Von Stritzky. Vindobanae 1978.